CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL NIILO JÄÄSKINEN prezentate la 16 decembrie 2010[1]

I — Introducere

1. Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare cu care a fost sesizată Curtea a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Malgožata Runevič-Vardyn, resortisant lituanian de origine etnică poloneză[2], și soțul acesteia, domnul Łukasz Paweł Wardyn, resortisant polonez, pe de o parte, și serviciul de stare civilă din cadrul departamentului juridic al administrației municipale Vilnius (Lituania), pe de altă parte, ca urmare a refuzului exprimat de aceasta din urmă de a modifica prenumele și numele de familie ale părților interesate, astfel cum figurează în certificatele de naștere și de căsătorie eliberate de acest serviciu.

2. Legislația lituaniană aplicabilă prevede că prenumele și numele de familie ale persoanelor fizice trebuie să fie transcrise[3] în actele de stare civilă într-o formă care respectă normele de grafie proprii limbii oficiale naționale. Rezultă de aici că numai folosirea caracterelor latine este autorizată, cu excluderea semnelor diacritice[4], a ligaturilor[5] sau a tuturor celorlalte modificări grafice aduse literelor alfabetului latin, care sunt utilizate în alte limbi, dar care nu există în limba lituaniană.

3. Instanța de trimitere, Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas (primul tribunal de district

1 — Limba originală: franceza.

2 — Doamna Runevič-Vardyn revendică apartenența la comunitatea poloneză care trăiește în Lituania, care reprezintă aproximativ 7 % din populație și locuiește în principal în orașul și în județul Vilnius. Astfel, părinții săi sunt de origine poloneză și, în acest sens, a prezentat documente referitoare la mai multe generații anterioare, dovedind legături culturale, lingvistice și afective puternice față de populația de origine poloneză care locuiește în regiunea Vilnius.

3 — Prezenta cauză privește transcrierea prenumelor și a numelor de familie scrise cu litere din alfabetul latin, iar nu transliterația din celelalte două alfabete care există în limbile oficiale ale Uniunii Europene, și anume alfabetul chirilic și alfabetul grecesc. Cu privire la această din urmă problemă, a se vedea Hotărârea din 30 martie 1993, Konstantinidis (C-168/91, Rec., p. I-1191).

4 — Un diacritic sau un semn diacritic reprezintă un element grafic utilizat în numeroase limbi care folosesc alfabetul latin, care poate fi plasat deasupra, sub, lângă sau pe o literă, ceea ce îi modifică pronunția și chiar creează o literă suplimentară. De exemplu, în limba germană, trema „¨”, denumită „Umlaut”, care se adaugă pe o literă cum ar fi „A”, indică o modificare a pronunției literei respective, în timp ce, în limba finlandeză, „Ä” este o literă în sine.

5 — O ligatură constă în reunirea a două grafeme dintr-un alfabet pentru formarea unui grafem nou, considerat sau neconsiderat un caracter în sine (de exemplu „OE” care devine „Œ”).

al orașului Vilnius), solicită să se stabilească dacă dispozițiile articolului 2 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică [6], ce nu au făcut niciodată obiectul unei interpretări preliminare, sau dispozițiile articolelor 12 CE și 18 CE interzic o asemenea reglementare națională.

4. Curtea a fost deja sesizată cu mai multe întrebări preliminare privind starea civilă a cetățenilor Uniunii Europene, în special privind numele lor de familie [7]. În jurisprudența recentă, Curtea a optat pentru o poziție destul de favorabilă față de particulari care au pus în discuție uzanțele administrative referitoare la înscrierea numelor de familie în actele de stare civilă. În speță, se solicită Curții să stabilească în principal dacă o persoană care aparține unei minorități etnice sau un resortisant al unui alt stat membru poate invoca dreptul Uniunii pentru a impune autorităților unui stat membru folosirea limbii sale materne, în contradicție cu principiile constituționale în vigoare în statul respectiv care protejează limba oficială națională.

5. Această cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare arată că problematicile invocate aici generează emoții destul de vii atât pentru părțile din acțiunea principală, cât și pentru statele membre vizate [8]. Este adevărat că prezenta cauză implică aspecte istorice și geopolitice delicate. Astfel, regiunea Vilnius a fost locul unui conflict politic dificil în Europa dintre cele două războaie, iar soarta populației de origine poloneză prezente în această regiune nu a încetat să provoace tensiuni politice între Republica Lituania și Republica Polonă, două state membre care sunt legate printr-o lungă istorie comună, între 1386 și 1918, atât în cadrul Uniunii Polono-Lituaniene, cât și în cadrul imperiului rus.

6. Prenumele și numele de familie au o importanță considerabilă atât din punctul de vedere al particularilor, cât și al statelor. Pentru o persoană, numele și grafia numelui său

6 — JO L 180, p. 22, Ediție specială, 20/vol. 1, p. 19.

7 — A se vedea Hotărârea Konstantinidis, citată anterior, Hotărârea din 2 octombrie 2003, Garcia Avello (C-148/02, Rec., p. I-11613), precum și Hotărârea din 14 octombrie 2008, Grunkin și Paul (C-353/06, Rep., p. I-7639). Alte cauze au privit transcrierea unei date de naștere într-un act de stare civilă, de exemplu, cauza în care a fost pronunțată Hotărârea din 2 decembrie 1997, Dafeki (C-336/94, Rec., p. I-6761).

8 — A se vedea, între altele, articolul din revista britanică *The Economist* din 23 octombrie 2010 și cel din cotidianul finlandez *Helsingin Sanomat* din 19 noiembrie 2010, în care se relatează înrăutățirea relațiilor dintre Republica Lituania și Republica Polonă în legătură cu transcrierea prenumelor și a numelor de familie de origine poloneză în actele de stare civilă lituaniene.

pot constitui un factor esențial de identitate psihologică sau etnică și chiar națională [9]. Cu titlu de exemplu pentru acest fenomen, am putea menționa schimbările voluntare ale numelor de familie de origine „străină" care s-au efectuat masiv în Finlanda la începutul secolului XX. În istorie, motivații mai mult sau mai puțin naționaliste au inspirat de asemenea schimbările forțate, iar nu alese, ale numelor de familie ale minorităților naționale sau etnice care s-au realizat în mai multe țări europene, precum și reglementările care impuneau înscrierea prenumelor în funcție de varianta națională, cu excluderea consonanțelor străine, în actele de stare civilă. Libertatea individuală existentă în materie este de asemenea limitată în diverse țări prin referire la considerații de ordine publică [10]. Tensiunea dintre interesele indivizilor și cele ale statelor în domeniul prenumelor și al numelor de familie este perceptibilă în jurisprudența Curții, ca și în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului [11].

II — Cadrul juridic

A — *Dreptul internațional*

1. Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale

7. Articolul 8 din convenția menționată, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO"), are următorul cuprins:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora."

9 — Curtea Europeană a Drepturilor Omului a calificat astfel numele drept „element principal de individualizare a unei persoane în cadrul societății" (a se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Losonci Rose și Rose împotriva Elveției din 9 noiembrie 2010, cererea nr. 664/06, § 51).

10 — A se vedea Kangas, U., *Ihmisen nimi [Le nom d'une personne]*, Lakimiesliiton kustannus, Helsinki, 1991, p. 5, 6 și 12.

11 — Doamna Nina Holst-Christensen arată că deciziile precum Hotărârea Grunkin și Paul, citată anterior, pot fi considerate iritante din punctul de vedere al statelor membre, însă acestea oferă cetățenilor posibilitatea criticării normelor naționale deranjante sau depășite. A se vedea Holst-Christensen, N., „What's in a Name? – EU-retten som korrektionsfaktor i forhold til national navnelovgivning [Dreptul Uniunii ca un factor corector în raport cu legislația națională cu privire la nume]", în *Familieret og engagement – Hilsener til Svend Danielelsen*, Thomson Reuters Professional A/S, Copenhaga, 2009, p. 187-197.

2. Convenția CIEC nr. 14 privind indicarea numelor și a prenumelor în registrele de stare civilă

8. Convenția semnată la Berna la 13 septembrie 1973 sub egida Comisiei Internaționale de Stare Civilă (denumită în continuare „Convenția CIEC nr. 14") privind indicarea numelor și a prenumelor în registrele de stare civilă a intrat în vigoare la 16 februarie 1977 [12].

9. Potrivit articolului 2 din convenția menționată:

„Atunci când un act trebuie să fie întocmit într-un registru de stare civilă de către o autoritate a unui stat contractant și când se prezintă în acest sens o copie sau un extras dintr-un act de stare civilă sau un alt document prin care se stabilesc numele și prenumele scrise cu aceleași caractere cu cele ale limbii în care trebuie întocmit actul, aceste nume și prenume vor fi reproduse literal, fără modificare sau traducere.

Semnele diacritice pe care le conțin aceste nume și prenume vor fi de asemenea reproduse, chiar dacă aceste semne nu există în limba în care trebuie întocmit actul."

12 — Statele părți la Convenția CIEC nr. 14 sunt Regatul Belgiei, Republica Federală Germania, Republica Elenă, Republica Italiană, Marele Ducat al Luxemburgului, Regatul Țărilor de Jos, Republica Austria și Republica Turcia. Nici Uniunea Europeană, nici statele membre direct interesate de prezenta cauză, și anume Republica Lituania și Republica Polonă, nu sunt obligate prin această convenție.

B — *Dreptul Uniunii*

1. Tratatul UE

10. Articolul 4 alineatul (2) din Tratatul UE prevede:

„Uniunea respectă egalitatea statelor membre în raport cu tratatele, precum și identitatea lor națională […]"

2. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

11. Articolul 7 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [13] este redactat după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a secretului comunicațiilor."

13 — Proclamată la Nisa la 7 decembrie 2000 (JO C 364, p. 1), modificată și investită cu forță juridică obligatorie odată cu adoptarea Tratatului de la Lisabona (JO 2007, C 303, p. 1).

3. Tratatul CE [14]

12. Articolul 12 primul paragraf CE prevede:

„În domeniul de aplicare a prezentului tratat și fără a aduce atingere dispozițiilor speciale pe care le prevede, se interzice orice discriminare exercitată pe motiv de cetățenie sau naționalitate."

13. Articolul 18 alineatul (1) CE prevede:

„Orice cetățean al Uniunii are dreptul de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, sub rezerva limitărilor și condițiilor prevăzute de tratate și de dispozițiile adoptate în vederea aplicării acestora."

4. Directiva 2000/43

14. Directiva 2000/43, adoptată în temeiul articolului 13 CE, se referă la punerea în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică.

15. Articolul 2 alineatul (2) litera (b) din această directivă prevede:

„[S]e consideră că are loc o discriminare indirectă atunci când o dispoziție, un criteriu sau o practică aparent neutră pune o persoană, de o anumită rasă sau origine etnică, într-o situație specială dezavantajoasă, în comparație cu alte persoane, în afară de cazul în care acea dispoziție, criteriu sau practică se justifică obiectiv, printr-un scop legitim și dacă mijloacele de atingere a acelui scop sunt corespunzătoare și necesare."

16. Articolul 3 din Directiva 2000/43 definește domeniul de aplicare al acesteia după cum urmează:

„(1) În limitele competențelor conferite Comunității, prezenta directivă se aplică tuturor persoanelor, atât în sectorul public, cât și în cel privat, inclusiv organismelor publice, în ceea ce privește:

[…]

(h) accesul la bunuri și servicii și furnizarea acestora, la dispoziția publicului, inclusiv în ceea ce privește locuința.

(2) Prezenta directivă nu se referă la diferența de tratament bazată pe cetățenie și nu aduce atingere dispozițiilor și condițiilor legate de

14 — Articolele 12 CE și 18 CE, vizate de întrebările preliminare, au devenit articolele 18 TFUE și 21 TFUE. Cu toate acestea, din moment ce prezenta cauză privește în principal aplicarea dispozițiilor dreptului lituanian în versiunea anterioară intrării în vigoare a Tratatului FUE, se va face trimitere la dispozițiile Tratatului CE, potrivit numerotării aplicabile înainte de această dată.

intrarea și rezidența cetățenilor din terțe țări și a persoanelor apatride, pe teritoriul statelor membre, precum și la orice tratament care izvorăște din statutul legal al cetățenilor din terțe țări și al persoanelor apatride."

C — *Dreptul lituanian*

1. Constituția

17. Articolul 14 din Constituția lituaniană prevede că limba oficială este limba lituaniană.

2. Codul civil

18. Articolul 2.20 alineatul 1 din Codul civil lituanian (denumit în continuare „Codul civil") prevede că „orice persoană beneficiază de dreptul la nume. Acest drept la nume înglobează dreptul la un nume de familie, la unul sau la mai multe prenume și la un pseudonim".

19. Articolul 3.31 din Codul civil prevede:

„Fiecare dintre soți are dreptul de a păstra numele de familie pe care l-a avut până la căsătorie, să își aleagă numele de familie al soțului ca nume de familie comun sau să aleagă să aibă un nume dublu format prin adăugarea numelui soțului său la propriul nume."

20. Articolul 3.281 din Codul civil prevede că actele de stare civilă sunt înregistrate, reconstituite, modificate, completate sau corectate în conformitate cu normele care reglementează starea civilă promulgate de ministrul justiției.

21. Articolul 3.282 din Codul civil prevede că „mențiunile care figurează în actele de stare civilă trebuie să fie efectuate în limba lituaniană. Prenumele, numele de familie și toponimele sunt înscrise în conformitate cu normele limbii lituaniene."

3. Normele care reglementează starea civilă

22. Punctul 11 din Decretul nr. IR-294 al ministrului lituanian al justiției din data de 22 iulie 2008 referitor la confirmarea normelor care reglementează starea civilă [15] prevede că mențiunile actelor de stare civilă sunt înscrise în limba lituaniană.

15 — Žin., 2008, nr. 88-3541.

III — Acțiunea principală, întrebările preliminare și procedura în fața Curții

23. Doamna Malgožata Runevič-Vardyn, născută la 20 martie 1977 la Vilnius, este resortisant lituanian de origine etnică poloneză. Aceasta declară că părinții săi i-au dat prenumele polonez „Małgorzata" și numele de familie al tatălui său, „Runiewicz".

24. Potrivit deciziei de trimitere, în certificatul de naștere care i-a fost eliberat la 14 iunie 1977, prenumele și numele de familie au fost înscrise în forma lituaniană, și anume „Malgožata Runevič". Aceleași nume și prenume figurează pe un nou certificat de naștere eliberat la 9 septembrie 2003 de către serviciul de stare civilă al orașului Vilnius, precum și pe pașaportul lituanian eliberat de autoritățile competente la 7 august 2002.

25. În schimb, din observațiile reclamanților din acțiunea principală rezultă că certificatul de naștere întocmit în 1977 era redactat cu caractere chirilice [16], prenumele și numele de familie figurând sub forma „Malgožata Runevič" doar în versiunea respectivului certificat eliberat în 2003, precum și în pașaportul primit în 2002. Partea interesată invocă faptul că a obținut, la cerere, ca „cetățenia" sa poloneză să fie menționată în respectivul pașaport [17]. Aceasta adaugă că, în temeiul dreptului polonez, la 31 iulie 2006 i-a fost eliberat de către serviciul de stare civilă al orașului Varșovia (Polonia) un certificat de naștere în care prenumele și numele de familie figurau sub forma „Małgorzata Runiewicz".

26. După ce a locuit și a lucrat în Polonia un anumit timp, reclamanta din acțiunea principală s-a căsătorit, la 7 iulie 2007, la Vilnius, cu domnul Łukasz Paweł Wardyn, resortisant polonez. În certificatul de căsătorie eliberat de serviciul de stare civilă al orașului Vilnius, „Łukasz Paweł Wardyn" este transcris sub forma „LUKASZ PAWEL WARDYN" cu litere majuscule, respectiv prin folosirea alfabetului latin fără semne diacritice, în timp ce numele de familie al soției sale figurează sub forma „MALGOŽATA RUNEVIČ-VARDYN", respectiv doar prin folosirea caracterelor lituaniene, printre care litera „W" nu figurează. Reclamanții din acțiunea principală arată că au primit, în 2008, un certificat de căsătorie polonez în care prenumele și numele de

16 — Dosarul predat Curții conține o copie a certificatului de naștere original, astfel cum a fost întocmit de autoritățile Lituaniei sovietice. În certificat apare scris „Малгожата Михайловна Руневич", ceea ce este o transliterație directă cu caractere chirilice a formei lituaniene a prenumelui copilului, precum și a prenumelui cu sufix feminin și a numelui de familie al tatălui său. De asemenea, certificatul în cauză precizează la rubricile „Национальность", adică „cetățenie", privind tatăl și mama copilului în cauză, respectiv „Поляк" și „Полька", adică „polonez" și „poloneză".

17 — Totuși, în ședință, domnul Wardyn a declarat că soția sa este de cetățenie lituaniană, precizând că nu poate avea dublă cetățenie.

familie sunt înscrise în forma poloneză [18]. În prezent, părțile interesate locuiesc în Belgia, împreună cu copilul rezultat din uniunea lor.

27. La 16 august 2007, reclamanta din acțiunea principală a depus la serviciul de stare civilă al orașului Vilnius o cerere prin care urmărea, pe de o parte, ca prenumele și numele său de familie, astfel cum figurează în certificatul de naștere, respectiv „Malgožata Runevič", să fie modificate în „Małgorzata Runiewicz" și, pe de altă parte, ca prenumele și numele său de familie, astfel cum figurează în certificatul de căsătorie, respectiv „Malgožata Runevič-Vardyn", să fie modificate în „Małgorzata Runiewicz-Wardyn".

28. Prin intermediul răspunsului din 19 septembrie 2007, serviciul menționat a informat-o pe doamna Runevič-Vardyn că, potrivit reglementării în vigoare în Lituania, era imposibil să modifice mențiunile care figurează în actele de stare civilă.

29. De asemenea, din decizia de trimitere rezultă că doamna Runevič-Vardyn și domnul Wardyn au introdus o acțiune prin care solicitau ca serviciul de stare civilă al orașului Vilnius să fie obligat să elibereze un nou certificat de naștere, pe lângă un nou certificat de căsătorie, în conformitate cu cererile depuse de doamna Runevič-Vardyn la serviciul menționat.

30. Considerând că nu era în măsură să formuleze un răspuns clar la problemele de interpretare și de aplicare a dreptului comunitar invocate în cadrul litigiului cu care a fost sesizat, Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) În lumina reglementării cuprinse în Directiva 2000/43 […], articolul 2 alineatul (2) litera (b) din această directivă trebuie interpretat în sensul că se interzice statelor membre să practice o discriminare indirectă a persoanelor în temeiul apartenenței lor etnice atunci când o reglementare națională prevede că prenumele și numele de familie ale persoanelor pot fi înscrise în actele de stare civilă numai prin folosirea caracterelor limbii naționale?

2) În lumina reglementării cuprinse în Directiva 2000/43 […], articolul 2 alineatul (2) litera (b) din această directivă trebuie interpretat în sensul că se interzice statelor membre să practice o discriminare indirectă a persoanelor în temeiul

18 — În ședință, guvernul polonez a arătat că certificatele de naștere și de căsătorie în discuție ar fi trebuit să fie acordate în temeiul unui tratat bilateral, semnat între Republica Lituania și Republica Polonă la data de 26 aprilie 1994, în care articolul 14 prevede că părțile contractante declară că persoanele enumerate la articolul 13 paragraful 2 au dreptul special de a utiliza prenumele și numele de familie în consonanța proprie minorității etnice căreia îi aparțin. Acesta a precizat că nu excludea ca un ofițer de stare civilă polonez să fi putut considera această dispoziție ca fiind o normă de aplicare imediată.

apartenenței lor etnice atunci când o reglementare națională prevede că prenumele și numele de familie ale persoanelor de altă origine națională sau cetățenie se înscriu în actele de stare civilă cu caractere latine, fără utilizarea semnelor diacritice, a ligaturilor sau a altor modificări aduse literelor alfabetului latin care se folosesc în alte limbi?

3) Articolul 18 alineatul (1) CE, potrivit căruia orice cetățean al Uniunii are dreptul de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, și articolul 12 primul paragraf CE, care interzice discriminarea pe motiv de cetățenie sau naționalitate, trebuie interpretate în sensul că interzic statelor membre să prevadă în cuprinsul unei reglementări naționale că prenumele și numele de familie ale persoanelor pot fi înscrise în actele de stare civilă numai prin folosirea caracterelor limbii naționale?

4) Articolul 18 alineatul (1) CE, potrivit căruia orice cetățean al Uniunii are dreptul de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, și articolul 12 primul paragraf CE, care interzice discriminarea pe motiv de cetățenie sau naționalitate, trebuie interpretate în sensul că interzic statelor membre să prevadă în cuprinsul unei reglementări naționale că prenumele și numele de familie ale persoanelor de altă origine națională sau cetățenie se înscriu în actele de stare civilă cu caractere latine, fără utilizarea semnelor diacritice, a ligaturilor sau a altor modificări aduse literelor alfabetului latin care se folosesc în alte limbi?"

31. În cadrul prezentei cauze, au fost formulate atât observații scrise, cât și orale de doamna Runevič-Vardyn și de domnul Wardyn, de guvernele lituanian, eston, leton și polonez, precum și de Comisia Europeană. Guvernele ceh, portughez și slovac au depus numai observații scrise.

IV — Analiză

A — *Cu privire la admisibilitatea întrebărilor preliminare*

32. Guvernul lituanian a invocat o excepție de inadmisibilitate referitoare la o parte a

întrebărilor preliminare. Cu privire la acestea, guvernul lituanian a considerat că Curtea ar fi vădit necompetentă pentru a răspunde. În susținerea pretențiilor sale, a invocat două categorii de obiecții.

33. Cu privire la a doua și la a patra întrebare preliminară, guvernul în cauză afirmă că acestea ar fi inadmisibile pentru lipsa de legătură cu realitatea sau cu obiectul acțiunii principale în ceea ce îl privește pe domnul Wardyn.

34. Cu privire la totalitatea întrebărilor preliminare, guvernul lituanian, susținut cu privire la acest aspect de guvernul ceh, consideră că acestea ar fi inadmisibile în măsura în care sunt corespunzătoare normelor naționale care reglementează grafia prenumelui și a numelui de fată ale doamnei Runevič-Vardyn, pentru motivul că aceste norme de grafie ar privi o situație pur internă pentru Lituania, care nu privește, așadar, alte state membre.

35. În ceea ce privește prima obiecție, referitoare la situația procedurală a domnului Wardyn, subliniem că din jurisprudență rezultă că prin expresia „părți în cauză", articolul 23 alineatul (1) din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene vizează părțile care au această calitate în cadrul acțiunii aflate pe rolul instanței naționale de la care emană cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare, iar nu o altă persoană [19].

36. În ceea ce privește admisibilitatea unei întrebări preliminare atunci când nu are legătură cu obiectul litigiului sau este ipotetică, amintim că, potrivit unei jurisprudențe constante [20], în cadrul procedurii preliminare, instanța națională este cea mai potrivită să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea unei hotărâri preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, în cazul în care acestea au ca obiect interpretarea dreptului Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe.

37. În speță, instanța națională arată, în cadrul deciziei sale de trimitere preliminară, că a fost sesizată în comun de doamna Runevič-Vardyn și de domnul Wardyn, care sunt calificați de această instanță drept „reclamanți". Întrucât domnul Wardyn este parte în acțiunea principală, acesta este, în consecință, parte în egală măsură în acțiunea aflată pe rolul Curții. Prin urmare, întrebările preliminare nu sunt inadmisibile în ceea ce îl privește, chiar dacă obiectul acțiunii introduse

19 — A se vedea printre altele Hotărârea din 9 decembrie 2003, Gasser (C-116/02, Rec., p. I-14693, punctul 27).

20 — A se vedea printre altele Hotărârea din 22 noiembrie 2005, Mangold (C-144/04, Rec., p. I-9981, punctul 34 și urm.), Hotărârea din 24 iunie 2010, Sorge (C-98/09, Rep., p. I-5837, punctul 24), și Hotărârea din 12 octombrie 2010, Rosenbladt (C-45/09, Rep., p. I-9391, punctul 32).

la instanța de trimitere se dovedește a fi limitat la situația doamnei Runevič-Vardyn.

B — *Cu privire la fond*

38. În același timp, instanța a apreciat necesar pentru pronunțarea hotărârii și relevant din punct de vedere juridic să includă elementele de fapt și de drept care îl priveau pe domnul Wardyn în întrebările preliminare. Din jurisprudența sus-menționată rezultă că Curtea poate refuza să statueze asupra unei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul acțiunii principale ori atunci când problema ridicată este de natură ipotetică. Considerăm că nu acesta este cazul în speță.

1. Observații introductive

a) Cu privire la repartizarea competențelor

39. În ceea ce privește a doua obiecție, care se referă la susținerea caracterului pur intern al obiectului întrebărilor preliminare în măsura în care se referă la prenumele și numele de fată ale doamnei Runevič-Vardyn, amintim că, având în vedere jurisprudența Curții [21], această problematică nu face obiectul unei excepții de inadmisibilitate, ci al unei chestiuni de fond, care va fi examinată ulterior.

40. În consecință, este necesar să se formuleze un răspuns la toate întrebările preliminare, inclusiv în ceea ce privește starea civilă a doamnei Runevič-Vardyn înainte de căsătorie.

41. Dreptul Uniunii nu restrânge competența statelor membre de a-și organiza sistemele de indicare a prenumelor și a numelor de familie în actele de stare civilă [22]. În lipsa armonizării noțiunii de stare civilă la nivelul Uniunii [23], revine legislației fiecărui stat membru sarcina de a stabili condițiile de atribuire, de modificare sau de transcriere a unor astfel de elemente în registrele respective.

21 — Hotărârea din 13 ianuarie 2000, TK-Heimdienst (C-254/98, Rec., p. I-151, punctele 14 și 15).

22 — A se vedea printre altele Hotărârea din 19 aprilie 2007, Stamatelaki (C-444/05, Rep., p. I-3185, punctul 23). Cu privire la diferențele semnificative existente între normele naționale referitoare la numele de familie, precum și la factorii acestei situații, a se vedea Hotărârea Dafeki, citată anterior (punctul 14 și urm.).

23 — „Starea civilă poate fi definită ca modalitatea de constatare a principalelor fapte referitoare la statutul persoanelor și al familiei, precum nașterea, căsătoria, numele sau cetățenia. În sens larg, prin starea civilă se desemnează în egală măsură serviciul public însărcinat să întocmească actele de constatare a acestor fapte, să celebreze căsătoriile și să elibereze extrase, livrete de familie și alte documente", potrivit unui raport al Senatului francez privind Comisia Internațională de Stare Civilă (nr. 277, sesiunea ordinară 2001-2002). Totuși, nu există o definiție comună a noțiunii de stare civilă pentru toate statele membre, unele dintre acestea putând utiliza termeni diferiți pentru cele două categorii de obiect care sunt indicate în acest citat.

42. Rezultă totuși că, în cadrul exercitării competenței rezervate statelor membre, acestea trebuie să respecte dreptul Uniunii și, în special, în speță, dispozițiile referitoare la principiul nediscriminării, la cetățenia europeană sau la libera circulație a persoanelor [24].

b) Cu privire la aspectele temporale ale acțiunii principale

43. Doi factori temporali pot ridica probleme în ceea ce privește certificatul de naștere al doamnei Runevič-Vardyn, care a fost întocmit inițial cu litere chirilice, în 1977, de autoritățile din Lituania sovietică [25], apoi s-a emis o nouă versiune, în limba lituaniană, eliberată în 2003. După restabilirea independenței sale în 1990, Republica Lituania a aderat la Uniunea Europeană abia la 1 mai 2004. În mod corelativ, doamna Runevič-Vardyn nu a exercitat prerogativele garantate de dreptul Uniunii, în special drepturile de circulație și de ședere corespunzătoare cetățeniei europene, decât la câțiva ani de la înscrierea prenumelui și a numelui său de familie.

44. Prin urmare, se ridică problema domeniului de aplicare în timp al dispozițiilor dreptului Uniunii vizate de decizia de trimitere, din două perspective, una generală, iar cealaltă individuală.

45. Din prima perspectivă, se poate aminti că, prin aderarea la Uniunea Europeană, se consideră că statul membru în cauză a integrat acquis-ul comunitar, astfel cum rezulta în special din Directiva 2000/43 și din dispozițiile Tratatului CE care sunt vizate de decizia de trimitere, iar de la data aderării sale, Republica Lituania a fost obligată să respecte și să solicite respectarea normelor menționate. Totuși, în opinia noastră, nu rezultă din această îndatorire o obligație retroactivă de a modifica conținutul actelor administrative existente înainte ca statul membru în cauză să fi devenit membru al Uniunii și care privesc fapte survenite înainte de această dată.

46. Din a doua perspectivă, este necesar să se considere că situația transfrontalieră a doamnei Runevič-Vardyn a fost creată cu siguranță după constatarea identității sale în actul de stare civilă în litigiu, însă că ceea ce se solicită să se stabilească este aplicarea dreptului Uniunii pentru a deduce consecințele relevante în privința acestei situații, ca și în privința oricărei alte situații deja în curs care ar intra în prezent sub incidența acestui drept, de la data intrării în vigoare a dispozițiilor în discuție în respectivul stat membru.

47. Or, în opinia noastră, dreptul Uniunii nu poate impune ca un certificat de naștere întocmit înainte de aderarea la Uniune să fie

24 — A se vedea, printre altele, Hotărârea Garcia Avello, citată anterior, punctul 25.

25 — Reamintim că anexarea țărilor baltice la Uniunea Sovietică era la acea dată recunoscută *de facto* de toate statele europene.

modificat în mod retroactiv. În schimb, nu este exclus ca acesta să poată crea dreptul unui particular de a solicita ca un stat membru să îi elibereze un act de stare civilă prin care se atestă date incluse în certificatul său de naştere, dar în care se utilizează o grafie diferită pentru identificarea prenumelui şi a numelui de familie, astfel cum au procedat autorităţile lituaniene în cazul doamnei Runevič-Vardyn în 2003.

c) Cu privire la aspectele transfrontaliere ale acţiunii principale

48. Guvernul lituanian a invocat concentrarea doar pe teritoriul său a tuturor datelor privitoare la anumite aspecte ale acţiunii principale. Acesta apreciază că solicitările doamnei Runevič-Vardyn privind modificarea prenumelui şi a numelui său în certificatul de naştere nu intră sub incidenţa dispoziţiilor dreptului Uniunii din moment ce actul menţionat a fost întocmit în Lituania şi se referă la un resortisant lituanian. Amintim că este vorba despre o problemă referitoare la fond, iar nu despre o problemă care face obiectul unei excepţii de inadmisibilitate.

49. În schimb, legătura cu dreptul Uniunii nu impune rezerve în ceea ce priveşte celelalte aspecte ale litigiului, şi anume cele privind înscrierea numelor celor doi reclamanţi din acţiunea principală în certificatul lor de căsătorie, întrucât este vorba despre soţi de cetăţenii diferite care şi-au exercitat fiecare dreptul de liberă circulaţie în cadrul Uniunii.

50. În ceea ce priveşte Directiva 2000/43, trebuie subliniat că pune în aplicare principiul interzicerii discriminării pe motiv de origine rasială sau etnică consacrat la articolul 13 alineatul (1) CE. Domeniul de aplicare al acestui principiu este restrâns nu de caracterul intern al situaţiei în cauză, ci, la nivel general, de limitarea competenţelor acordate Comunităţii (sau Uniunii) şi, la nivel specific, de domeniul de aplicare al Directivei 2000/43, astfel cum este definit chiar de această directivă, întrucât, în opinia noastră, se observă că aceasta presupune şi situaţiile total interne [26].

51. În ceea ce priveşte aplicabilitatea articolelor 12 CE şi 18 CE, aceasta depinde de plasarea sau de neplasarea situaţiei în domeniul de aplicare al Tratatului CE. Astfel cum am arătat deja, chestiunile legate de certificatul de căsătorie pot intra în mod clar sub incidenţa dispoziţiilor dreptului Uniunii referitoare la libertăţile fundamentale. În ceea ce priveşte certificatul de naştere eliberat doamnei Runevič-Vardyn în 2003, amintim că aceasta a evocat o serie de dificultăţi practice pe care afirmă a le fi suferit în Polonia şi în Belgia, din cauza diferenţelor de grafie a numelui de

26 — A se vedea în acest sens Ringelheim, J., „The Prohibition of Racial and Ethnic Discrimination in Access to Services under EU Law", în *European Anti-discrimination Law Review*, nr. 10, 2010, p. 11, care citează Bell, M., *Anti-Discrimination Law and the European Union*, Oxford University Press, 2002, p. 137.

familie existente între actele de stare civilă lituaniene și actele de stare civilă poloneze referitoare la familia sa și la ea însăși. În opinia noastră, situația unui cetățean al Uniunii care și-a exercitat libertatea de circulație și care s-a căsătorit cu un resortisant al unui alt stat membru, în privința actelor de stare civilă eliberate în țara de origine, nu poate fi calificată ca fiind pur internă dacă legislația acestei țări este în sensul că numele care este comun celor doi soți nu poate fi scris în mod uniform în actele de stare civilă care îi privesc pe amândoi. O asemenea situație intră sub incidența domeniului de aplicare al Tratatului CE.

52. În speță, există desigur elemente ale acțiunii principale care sunt limitate la teritoriul Republicii Lituania. Cu toate acestea, în conformitate cu o jurisprudență constantă, Curtea nu se poate abține să se pronunțe având în vedere numai această considerație [27]. Criteriul determinant privește aspectul dacă interpretarea solicitată este sau nu este lipsită de legături cu acțiunea principală. Or, se poate observa că, în practică, conținutul certificatului de naștere al doamnei Runevič-Vardyn poate servi drept bază pentru mențiunile care figurează în alte acte, precum pașaportul sau certificatul de căsătorie al părții interesate, care fac de asemenea obiectul litigiului în cauză. Astfel, în pofida concentrării anumitor fapte în limitele teritoriului național, un răspuns poate totuși să fie util instanței de trimitere.

27 — A se vedea printre altele Hotărârea din 15 mai 2003, Salzmann (C-300/01, Rec., p. I-4899).

53. În consecință, considerăm că trebuie să se răspundă de către Curte la întrebările preliminare adresate.

2. Cu privire la aplicabilitatea Directivei 2000/43

54. Dacă cererile formulate în cadrul acțiunii principale, privind existența unei discriminări indirecte pe motiv de origine etnică [28], în sensul Directivei 2000/43, nu intră sub incidența dispozițiilor acesteia, Curtea nu este competentă *ratione materiae* să răspundă la prima și la a doua întrebare preliminară adresate de instanța de trimitere.

55. Marea majoritate a părților care au depus observații consideră că Directiva 2000/43 nu are vocația de a se aplica în speță. Fac excepție

28 — Curtea Europeană a Drepturilor Omului a afirmat că „noțiunea de origine etnică se întemeiază pe ideea de grupuri sociale care au în comun o cetățenie sau naționalitate, o apartenență tribală, o religie, o limbă, origini și un mediu culturale și tradiționale" (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Timichev împotriva Rusiei din 13 decembrie 2005, cereri nr. 55762 și 55974/00, *Recueil des arrêts et décisions*, 2005-XII, § 55). A se vedea de asemenea De Schutter, O., *Interzicerea discriminării în dreptul european al drepturilor omului – Pertinența acestuia pentru directivele comunitare referitoare la egalitatea de tratament pe baza rasei și încadrării în muncă*, raport publicat sub egida Comisiei Europene, OPOCE, Luxemburg, 2005, în special p. 7, 15, 38 și 39.

numai reclamantele din acţiunea principală şi guvernul portughez [29].

56. Reclamanţii din acţiunea principală subliniază că domeniul de aplicare material al directivei menţionate este foarte larg şi înglobează numeroase aspecte ale vieţii sociale. Astfel, spre deosebire de alte directive referitoare la punerea în aplicare a principiului egalităţii de tratament, Directiva 2000/43 se extinde dincolo de domeniul încadrării în muncă şi al formării profesionale, astfel cum prevedea legiuitorul [30].

57. Desigur, în mod contrar Directivei 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalităţii de tratament în ceea ce priveşte încadrarea în muncă şi ocuparea forţei de muncă [31], Directiva 2000/43 nu exclude în mod expres problemele de stare civilă din domeniul său de aplicare. Cu toate acestea, punerea care a condus la adoptarea Directivei 2000/43 precizează că domeniile reglementate de aceasta nu intră sub incidenţa sa decât în măsura în care intră în limitele competenţelor atribuite Comunităţii prin Tratatul CE [32]. Articolul 3 din directiva menţionată aminteşte că aceasta a fost adoptată ţinând seama de aceste limite. Or, astfel cum am arătat, indicarea prenumelor şi a numelor de familie în registrele de stare civilă nu face parte dintre competenţele Uniunii.

58. În plus, articolul 3 alineatul (1) [33] din Directiva 2000/43, care stabileşte domeniul de aplicare material al acesteia în mod exhaustiv, nu include, în opinia noastră, niciun element care să se apropie de domeniile specifice precum starea civilă şi întocmirea documentelor aferente acesteia. Printre domeniile în care se interzice o discriminare pe motiv de rasă sau origine etnică figurează, la litera (h) a alineatului menţionat, „accesul la bunuri şi servicii şi furnizarea acestora, la dispoziţia publicului, inclusiv în ceea ce priveşte locuinţa". Este vorba despre singura rubrică ce ar putea fi relevantă în speţă, din moment ce celelalte fac trimitere la aspecte profesionale, sociale sau de formare care nu au nicio legătură cu obiectul acţiunii principale. Or, nu se poate considera că reglementarea referitoare la grafia prenumelor sau a numelor care urmează a fi utilizată în actele de stare civilă intră în mod direct sub incidenţa noţiunii „serviciu" în sensul acestei directive [34].

29 — Guvernul menţionat nu adoptă în mod explicit o poziţie cu privire la acest aspect, dar se pronunţă în sensul unei incompatibilităţi între Directiva 2000/43 şi o reglementare naţională precum cea în discuţie în acţiunea principală.

30 — Potrivit Propunerii de directivă a Consiliului de punere în aplicare a principiului egalităţii de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică, din 25 noiembrie 1999 [COM(1999) 566 final, p. 5]: „este necesar un domeniu vast de aplicare pentru aducerea unei contribuţii decisive la reprimarea rasismului şi xenofobiei în Europa". A se vedea de asemenea considerentul (12) al Directivei 2000/43.

31 — JO L 303, p. 16, Ediţie specială, 05/vol. 6, p. 7. Diferenţa evidenţiată între aceste două directive este cu atât mai semnificativă cu cât acestea au fost adoptate în aceeaşi perioadă şi pe acelaşi temei juridic, şi anume articolul 13 CE.

32 — Propunere de directivă [COM(1999) 566 final, p. 7].

33 — Astfel cum prevede considerentul (13) al Directivei 2000/43, articolul 3 alineatul (2) din directiva menţionată exclude din domeniul său de aplicare discriminările pe motiv de cetăţenie.

34 — Cu privire la această noţiune, a se vedea Ringelheim, J., *op. cit.*, p. 11 şi urm.

59. Reclamanții din acțiunea principală susțin că situația lor intră în domeniul de aplicare al acestor dispoziții, pentru motivul că este necesar să prezinte un document de identitate și diverse tipuri de documente, atestate sau diplome pentru a putea beneficia de anumite drepturi, precum și pentru a avea posibilitatea de a utiliza bunurile și serviciile reglementate la articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2000/43.

60. Cu toate acestea, un asemenea raționament nu ne convinge. Lucrările pregătitoare cu privire la această directivă [35] arată că articolul 3 alineatul (1) litera (h) impune ca „deciziile" privind accesul la bunuri și servicii sau la furnizarea acestora să nu fie întemeiate pe rasă sau originea etnică. Pentru a ilustra la ce poate face trimitere discriminarea în ceea ce privește accesul la bunuri și servicii, care limitează integrarea economică și socială, Comisia a dat exemplul accesului la mijloacele de finanțare care ar rezulta din deciziile adoptate în materie de împrumuturi acordate întreprinderilor mici sau de împrumuturi ipotecare [36]. Legătura dintre decizia adoptată și accesul la serviciul solicitat este directă și evidentă, în acest exemplu. În schimb, nu considerăm că măsurile vizate de acțiunea principală pot intra sub incidența unei asemenea legături de cauzalitate.

61. Abordarea reținută de reclamanții din acțiunea principală nu ar putea fi admisă decât dacă se iau în considerare efectele indirecte ale legislației referitoare la grafia prenumelor și a numelor de familie, în sensul că ar putea avea nu drept obiectiv, declarat sau subiacent, ci drept consecință practică restrângerea accesului persoanelor interesate la anumite bunuri sau servicii precum achiziționarea de bilete de avion, deschiderea unui cont bancar sau realizarea unui anumit demers administrativ, în timp ce alți soți aflați într-o situație echivalentă nu s-ar fi confruntat cu asemenea impedimente potențial disuasive [37].

62. Nu suntem de acord cu această argumentație. Dacă ar exista o discriminare oarecare în situațiile descrise mai sus, aceasta nu ar decurge din însăși reglementarea în cauză, ci din reacțiile furnizorilor de bunuri și servicii față de înscrisurile de stare civilă care le sunt prezentate. Astfel de acțiuni ale persoanelor private trebuie să fie distinse de măsurile luate de autoritățile publice.

63. În plus, nu este posibil să se decidă *a priori* dacă discriminarea pe motiv de origine etnică generată de furnizorii de bunuri și servicii ar putea rezulta din indicarea unei

35 — Propunere de directivă [COM(1999) 566 final, p. 8].

36 — Propunere de directivă [COM(1999) 566 final, p. 5].

37 — Acest punct de vedere poate fi susținut în măsura în care, în cazul unei discriminări, ceea ce este important este mai mult impactul reglementării în cauză decât intenția legiuitorului. Astfel, articolul 2 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2000/43 vizează „dezavantajul" suferit. De asemenea, în cadrul Hotărârii din 10 iulie 2008, Feryn (C-54/07, Rep., p. I-5187), Curtea s-a concentrat pe efectul concret al măsurii în litigiu, și anume efectul său disuasiv, pentru a caracteriza o discriminare directă la angajare în sensul articolului 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2000/43.

asemenea origini, fie în mod direct (ca atare), fie în mod indirect (prin intermediul grafiei prenumelor și a numelor de familie), în actele de stare civilă sau ar putea rezulta mai degrabă din omisiunea acestei indicații. În împrejurările acțiunii principale, doamna Runevič-Vardyn invocă dificultățile suferite din cauza faptului că semnele alfabetului polonez nu sunt admise în actele de stare civilă privind resortisanții lituanieni. Într-un alt context, o persoană ar putea suferi o discriminare dacă originea sa etnică minoritară ar fi identificată prin actele de stare civilă [38]. Amintim că discriminarea indirectă constă în aplicarea unui criteriu aparent neutru care poate plasa un grup de persoane determinat într-o situație dezavantajoasă în raport cu alte persoane. Se interzice unui stat membru să aplice un astfel de criteriu, cu excepția situației în care este în măsură să furnizeze justificări adecvate. Interpretarea oferită dreptului Uniunii nu trebuie să aibă ca rezultat faptul că aceste două situații evocate aici, care sunt alternative și se exclud reciproc, pot fi reținute împotriva unui stat membru ca fiind discriminatorii.

64. Problemele concrete evocate de doamna Runevič-Vardyn și de domnul Wardyn reprezintă rezultatul *diferențelor* de grafie a prenumelor și a numelor lor de familie prezente între actele de stare civilă lituaniene și poloneze, iar nu al grafiei utilizate în sine. Astfel, nu poate exista nicio îndoială în ceea ce privește existența uniunii dintre „MALGOŽATA RUNEVIČ-VARDYN” și „LUKASZ PAWEL WARDYN”, mențiuni înscrise cu majuscule în act, având în vedere certificatul de căsătorie lituanian care îi privește. Problematica invocată nu are legătură cu factorii de discriminare prevăzuți de Directiva 2000/43.

65. În opinia noastră, în prezent, Curtea nu poate admite că, în situațiile în care existența căsătoriei ar avea o importanță în raport cu accesul la bunuri sau servicii, acest fapt ar putea fi dedus dintr-o identitate între numele soților sau ar putea fi exclus în absența unei asemenea identități. În speță, ca în orice altă situație echivalentă, numai certificatul de căsătorie sau un act de stare civilă de același tip poate demonstra realitatea legăturii matrimoniale fără a subzista vreo îndoială.

66. Cu titlu suplimentar, subliniem că, în cazul în care Curtea ar reține o concepție extensivă a domeniului de aplicare al articolului 3 alineatul (1) litera (h) din Directiva 2000/43 în sensul că ar include efectele indirecte pe care reglementarea referitoare la grafia prenumelor sau a numelor de familie care trebuie utilizată în actele de stare civilă le poate avea în raport cu accesul la bunuri și servicii, acest

38 — Astfel, originea poloneză a doamnei Runevič-Vardyn este înscrisă în pașaportul lituanian eliberat în 2002, însă o astfel de mențiune ar putea fi considerată o cauză de discriminare în anumite state membre.

aspect ar ridica probleme de aplicare a acestei directive față de întreprinderile care intră în mod clar sub incidența domeniului său de aplicare. De exemplu, în cazul în care calificarea discriminării indirecte pe motiv de origine etnică ar avea legătură cu restrângerile privind utilizarea caracterelor în actele de stare civilă, o asemenea interpretare ar deschide perspectiva susținerilor unei discriminări față de toți furnizorii de servicii care, din cauza constrângerilor tehnice sau a standardizării, sunt obligați să utilizeze doar o selecție destul de limitată a grafemelor și a semnelor în documentele și în comunicările care îi privesc pe clienți și pe care le emit [39]. Calificarea unor asemenea practici ca având un efect discriminatoriu, chiar și în mod potențial, pare excesivă și nejustificată.

67. Având în vedere cele de mai sus, considerăm că o reglementare națională precum cea în discuție în acțiunea principală nu intră în domeniul de aplicare material al Directivei 2000/43.

39 — De exemplu, potrivit Documentului nr. 9303 al Organizației Internaționale a Aviației Civile (OACI), semnele permise în zona de citire automată a documentelor de călătorie sunt limitate la numerele și la literele majuscule ale alfabetului englez incluse în anexa 8 la documentul menționat, celelalte litere sau semne diacritice fiind transcrise sau transliterate potrivit standardului inclus în anexa 9 (a se vedea *Documents de voyage lisibles à la machine*, pe pagina de internet a OACI: www2.icao.int). Companiile aeriene aplică în mod normal același principiu în ceea ce privește indicarea numelor pasagerilor pe biletele de avion.

3. Cu privire la chestiunile referitoare la discriminare pe motiv de cetățenie sau naționalitate și la cetățenia europeană

68. În temeiul articolului 17 CE, orice persoană ce are cetățenia unui stat membru beneficiază de statutul de cetățean al Uniunii, din care decurg drepturile și obligațiile prevăzute de Tratatul CE, printre care figurează dreptul de a se prevala de nediscriminarea pe motiv de cetățenie sau naționalitate prevăzută la articolul 12 primul paragraf CE, precum și de libertatea de circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre prevăzută la articolul 18 alineatul (1) CE, în toate situațiile care intră în domeniul de aplicare *ratione materiae* al dreptului Uniunii [40].

a) Cu privire la interpretarea articolului 12 CE în raport cu cererile diferite de modificare a actelor de stare civilă

69. Având în vedere datele acțiunii principale, apreciem că, pentru a răspunde la a treia și la a patra întrebare preliminară, trebuie să se distingă între trei categorii de cereri formulate de reclamanții din acțiunea principală, și anume: pe de o parte, cererea doamnei

40 — Cu privire la combinația dintre aceste dispoziții diferite, a se vedea Hotărârea din 22 mai 2008, Nerkowska (C-499/06, Rep., p. I-3993, punctul 21 și urm.), și Hotărârea din 2 martie 2010, Rottmann (C-135/08, Rep., p. I-1449, punctul 43 și urm.).

Runevič-Vardyn prin care urmărea modificarea certificatului său de naștere, pe de altă parte, cea care provine de la domnul Wardyn referitoare la certificatul de căsătorie și, în sfârșit, cea privind numele de soție al doamnei Runevič-Vardyn menționat în acest din urmă certificat.

70. În ceea ce privește prenumele și numele de fată care figurează în certificatul de naștere al doamnei Runevič-Vardyn întocmit de serviciul de stare civilă al orașului Vilnius în conformitate cu reglementarea lituaniană, considerăm că această situație nu intră sub incidența dispozițiilor articolului 12 CE. Astfel, nu poate exista discriminare pe motiv de cetățenie din moment ce doamna Runevič-Vardyn este resortisant al unui stat membru a cărui reglementare este pusă în discuție. În plus, observăm că textul articolului menționat în limba germană [41], care nu s-a schimbat de la intrarea în vigoare a Tratatului de la Roma în 1957, demonstrează că discriminarea pe motiv de cetățenie sau naționalitate face trimitere la discriminarea dintre resortisanții diferitelor state membre, iar nu la discriminarea pe motiv de apartenență la o minoritate etnică.

71. În ceea ce privește cererea de modificare a certificatului de căsătorie prezentată de domnul Wardyn, precizăm că aceasta nu privește propriul nume de familie, care a fost înscris fără a fi modificat în raport cu forma sa de origine, ci prenumele său, care au fost transcrise sub o formă lituaniană („Lukasz Pawel"), și anume fără semne diacritice („Łukasz Paweł"), care sunt prezente în limba statului în care este născut și al cărui resortisant este, respectiv Republica Polonă. În plus, domnul Wardyn apreciază că a suferit, personal, o discriminare din cauza cetățeniei sale poloneze în măsura în care, în mod contrar resortisanților lituanieni care se căsătoresc, nu i s-a acordat posibilitatea de a transmite soției sale numele său autentic, respectiv „Wardyn", acesta fiind transcris sub forma lituaniană „Vardyn", în ceea ce o privește pe soția sa.

72. În privința acestei situații, aplicabilitatea articolului 12 CE este admisă în sens larg de părțile care au prezentat observații Curții, poziție la care ne asociem. Astfel, domnul Wardyn, resortisant polonez, a încheiat o căsătorie transfrontalieră prin uniunea sa, în Lituania, cu un resortisant al acestui alt stat membru. În plus, acesta locuiește în prezent, împreună cu soția și cu copilul rezultat din uniunea lor, în afara teritoriilor lituanian și polonez, respectiv în Belgia, unde pretinde că a întâmpinat dificultăți având în vedere diferența existentă între numele său de familie și cel atribuit soției sale de autoritățile lituaniene.

73. În ceea ce privește interpretarea cerințelor prevăzute la articolul 12 CE, numai Republica Lituania și Republica Cehă consideră că articolul menționat nu se opune

41 — „Unbeschadet besonderer Bestimmungen der Verträge ist in ihrem Anwendungsbereich jede Diskriminierung aus Gründen der *Staatsangehörigkeit* verboten" (sublinierea noastră).

unei reglementări precum cea în discuție în acțiunea principală. Avem o opinie contrară, pentru motivele pe care le vom dezvolta ulterior. De la bun început, arătăm că o discriminare indirectă pe motiv de cetățenie sau naționalitate, care aduce, așadar, atingere articolului 12 CE, pare a fi fost efectuată împotriva unui cetățean al Uniunii care a decis să se căsătorească într-un alt stat membru decât cel al cărui resortisant este și care, doar pentru acest motiv, a suferit o modificare a prenumelor sale de origine în certificatul de căsătorie.

74. În schimb, în opinia noastră, nu există o discriminare ce ar putea rezulta din faptul că un resortisant al unui stat membru ar fi fost privat de posibilitatea de a transmite soției sale numele său de familie în forma originală, întrucât un astfel de „drept" pretins pare a fi incompatibil cu principiul egalității dintre sexe, consacrat, printre altele, de dreptul Uniunii [42]. Orice persoană, bărbat sau femeie, trebuie să aibă în momentul căsătoriei opțiunea de a alege între posibilități diverse, și anume fie să își păstreze propriul nume de familie, fie să adopte numele de familie al soțului [43], fie să adopte un nume compus atunci când această posibilitate este acordată de legislația aplicabilă căsătoriei respective. Deși este adevărat că doamna Runevič-Vardyn dispunea de o asemenea opțiune [44], în schimb, domnul Wardyn nu poate solicita posibilitatea de a-i da numele său de familie.

75. Considerăm că există în speță o atingere adusă principiului general al tratamentului egal, întrucât resortisanții naționali, care au în general un prenume și un nume de familie a căror grafie este în conformitate cu limba lituaniană, sunt mai bine tratați decât resortisanții altor state membre care au nume cuprinzând litere sau semne diacritice necunoscute în limba respectivă [45]. Se ridică în această situație problema dacă o asemenea atingere, care poate constitui o discriminare indirectă pe motiv de cetățenie, este totuși justificată în mod obiectiv de o finalitate legitimă, precum și de mijloace proporționale pentru atingerea scopului astfel urmărit.

42 — A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Losonci Rose și Rose împotriva Elveției, citată anterior, § 47, care subliniază „că se realizează un consens în cadrul statelor membre ale Consiliului Europei în privința alegerii numelui de familie al soților pe poziție de egalitate și că, la nivel internațional, considerațiile din cadrul Organizației Națiunilor Unite în privința egalității sexelor se orientează în acest domeniu specific spre recunoașterea dreptului fiecărui soț de a-și păstra propriul nume de familie sau de a participa pe poziție de egalitate la alegerea unui nou nume de familie".

43 — Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat, încă din 1978, Rezoluția nr. (78) 37 prin care a recomandat statelor membre ale acestui consiliu să asigure dispariția oricărei discriminări între bărbat și femeie în ceea ce privește regimul juridic al numelui de familie, apoi o recomandare nr. 1271 (1995) (a se vedea site-ul internet http://assembly.coe.int).

44 — Vom reveni asupra situației doamnei Runevič-Vardyn în ceea ce privește numele său de soție în contextul interpretării articolului 18 CE.

45 — Amintim că, dacă nu există o diferențiere, nu există o discriminare posibilă. A se vedea printre altele Hotărârea din 14 martie 2000, Kocak și Örs (C-102/98 și C-211/98, Rec., p. I-1287, punctul 52 și urm.), privind menționarea unei date de naștere în registrele de stare civilă.

76. Obiectivul legitim care poate fi invocat în mod util în susținerea reglementării contestate este obiectivul asigurării protecției limbii oficiale în vederea apărării unității naționale și a menținerii coeziunii sociale.

77. În această privință, trebuie să se menționeze jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materie, care trebuie să fie în mod necesar luată în considerare [46], cu atât mai mult cu cât rezultă din nota privind explicațiile Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [47] că drepturile garantate la articolul 7 din aceasta corespund drepturilor prevăzute la articolul 8 din CEDO și că limitările care le pot fi aduse în mod legitim sunt aceleași cu cele tolerate în cadrul articolului 8 alineatul (2) din convenția menționată [48].

78. Desigur, CEDO nu conține nicio dispoziție prin care să se afirme în mod expres dreptul unei persoane la protecția numelui și a identității personale. Cu toate acestea, prin reținerea unei interpretări extensive a articolului 8 din CEDO, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că numele unui individ privește viața sa privată și de familie, dat fiind că acesta constituie un mijloc de identificare personală și o legătură cu o familie [49].

79. Subliniem că Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fost sesizată cu o cauză similară prezentei acțiuni principale, în cadrul căreia reclamanta contesta „letonizarea forțată" a numelui său de familie. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a respins această cerere ca fiind în mod vădit neîntemeiată, statuând că, deși practica în discuție, care constă într-o transliterație a numelor de familie, putea produce o ingerință în viața privată și de familie a persoanei interesate, aceasta nu încălca totuși cerințele CEDO, întrucât, în primul rând, această practică era prevăzută de lege, în al doilea rând, viza unul sau mai multe obiective legitime având în vedere articolul 8 alineatul 2 din CEDO și, în al treilea rând, era necesară într-o societate democratică pentru atingerea acestor obiective [50]. Curtea menționată a amintit recent că, în acest domeniu, trebuia să se raporteze, în esență, la justificarea oferită de autorități și reținută de instanțele naționale pentru a aprecia dacă „necesitatea" restricției impuse dreptului la

46 — Cu privire la obligația de a proteja drepturile fundamentale care revine statelor membre atunci când aplică dreptul Uniunii, a se vedea Hotărârea din 11 octombrie 2007, Möllendorf și Möllendorf-Niehuus (C-117/06, Rep., p. I-8361, punctul 78 și jurisprudența citată).

47 — JO 2007, C 303, p. 20.

48 — A se vedea punctele 9 și 10 din Concluziile avocatului general Sharpston prezentate în cauza aflată încă pe rol Sayn-Wittgenstein (C-208/09).

49 — Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Burghartz împotriva Elveției din 22 februarie 1994 (seria A nr. 280-B, § 24), Hotărârea Stjerna împotriva Finlandei din 25 noiembrie 1994 (seria A nr. 299-B, § 37), Hotărârea Guillot împotriva Franței din 24 octombrie 1996 (*Recueil des arrêts et décisions* 1996-V, § 21) și Hotărârea Daróczy împotriva Ungariei din 1 iulie 2008 (cererea nr. 44378/05, § 32). A se vedea de asemenea punctele 33, 40 și 41 din Concluziile avocatului general Jacobs prezentate în cauza în care a fost pronunțată Hotărârea Konstantinidis, citată anterior, precum și punctul 66 din Concluziile avocatului general Jacobs prezentate în cauza în care a fost pronunțată Hotărârea Garcia Avello, citată anterior.

50 — Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Kuharec alias Kuhareca împotriva Letoniei din 7 decembrie 2004 (cererea nr. 71557/01).

respectarea vieții private și de familie era stabilită în mod convingător [51].

80. De asemenea, în opinia noastră, dreptul Uniunii nu interzice ca atare statelor membre să impună norme de grafie a prenumelor și a numelor de familie în vederea asigurării respectării limbii naționale. Subliniem că, potrivit articolului 4 alineatul (2) din Tratatul UE, Uniunea respectă identitatea națională a statelor membre.

81. Totuși, problema esențială este să se determine dacă reglementarea lituaniană respectă principiul proporționalității în raport cu obiectivul privind protecția limbii oficiale care este urmărit [52].

82. Guvernul eston consideră că cerințele referitoare la mijloace atât adecvate, cât și necesare ar fi îndeplinite de un sistem care presupune măsuri de garantare, în practică și fără niciun inconvenient major, a relaționării formelor numelui, precum și a posibilității de a i se regăsi forma inițială.

83. Pe de altă parte, guvernul lituanian semnalează că a prezentat parlamentului lituanian un proiect de lege prin care urmărea acordarea posibilității de a scrie prenumele și numele anumitor categorii de persoane nu numai prin folosirea caracterelor limbii oficiale, ci și a altor litere ale alfabetului latin (cu sau fără semne diacritice) [53].

84. Aceste elemente demonstrează că este posibil să se urmeze o cale mai moderată decât cea reținută în cadrul reglementării în discuție în acțiunea principală și că mijloacele utilizate în prezent pentru atingerea obiectivului urmărit de Republica Lituania sunt disproporționate.

85. În această privință, Convenția CIEC nr. 14 [54] ar putea fi utilizată, în opinia noastră, ca o sursă de inspirație utilă în

51 — Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Kemal Taşkin și alții împotriva Turciei din 2 februarie 2010 (cererile nr. 30206/04, nr. 37038/04, nr. 43681/04, nr. 45376/04, nr. 12881/05, nr. 28697/05, nr. 32797/05 și nr. 45609/05, § 49).

52 — În această privință, arătăm că Konstitucinis Teismas (Curtea Constituțională a Republicii Lituania) a pronunțat, la 21 octombrie 1999, o decizie potrivit căreia, în pașapoartele cetățenilor Republicii Lituania, prenumele și numele de familie trebuie să fie înscrise în limba națională, pentru motivul că introducerea unor caractere străine ar putea aduce atingere intereselor naționale, în sensul că ar fi pus în pericol nu numai principiul constituțional al limbii oficiale, dar și buna funcționare a instituțiilor, a întreprinderilor și a organizațiilor guvernamentale, municipale și de altă natură. În continuare, în cadrul unei decizii pronunțate la 6 noiembrie 2009, de interpretare a deciziei precedente, această instanță a precizat că o mențiune a numelui în forma de origine este admisibilă la rubrica „alte înscrieri” din pașaportul său lituanian, atunci când un resortisant național dorește acest lucru.

53 — Proiect de lege referitor la grafia numelor și a prenumelor în documentele oficiale (Vardų ir pavardžių rašymo dokumentuose įstatymo projektas), prezentat la 14 ianuarie 2009 (nr. XIP-1644). Proiectul menționat a fost respins de parlamentul lituanian. În schimb, lucrările continuă cu privire la un proiect de lege (nr. XIP-1668) prezentat de un grup de parlamentari, al cărui conținut este mai puțin liberal (a se vedea site-ul internet www.lrs.lt).

54 — Organism interguvernamental creat în 1950, compus din 16 state europene, Comisia Internațională de Stare Civilă (CIEC) are ca misiune, printre altele, elaborarea convențiilor cu forță obligatorie care urmăresc armonizarea dispozițiilor în vigoare în statele părți în materie de stare și de capacitate a persoanelor, de familie sau de cetățenie.

interpretarea Tratatului CE, în măsura în care această convenție exprimă un standard avansat al dreptului internațional în ceea ce privește indicarea prenumelor și a numelor de familie ale străinilor în registrele de stare civilă [55].

86. În particular, articolul 2 din Convenția CIEC nr. 14 prevede că, atunci când un act de stare civilă trebuie să fie întocmit de o autoritate a unui stat contractant și când este prezentat în acest sens un act de stare civilă sau orice alt document prin care se stabilesc prenumele și numele de familie scrise cu aceleași caractere cu cele ale limbii în care trebuie întocmit actul, aceste elemente de identitate trebuie să fie reproduse literal, fără modificare sau traducere, prin includerea și a semnelor diacritice, chiar dacă asemenea semne nu există în limba respectivă. Raportul explicativ anexat la această convenție precizează, cu privire la acest articol, că „norma reproducerii literale se aplică și semnelor diacritice" și că acestea „vor trebui să fie reproduse chiar dacă nu există în limba în care trebuie să fie întocmit actul" și că, „[dacă] actul este redactat la mașina de scris, semnele diacritice vor fi adăugate, dacă este cazul, de mână".

87. Având în vedere cele de mai sus, considerăm că, în temeiul articolului 12 primul paragraf CE, înscrierea de către autoritățile unui stat membru a elementelor de identitate a resortisanților celorlalte state membre ar trebui să fie literală, inclusiv prin folosirea semnelor diacritice care sunt admise în statele respective.

b) Cu privire la interpretarea articolului 18 CE în raport cu cererile diferite de modificare a actelor de stare civilă

88. Articolul 18 alineatul (1) CE garantează, cu efect direct [56], dreptul oricărui cetățean al Uniunii de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre.

89. Jurisprudența anterioară a Curții în ceea ce privește reglementarea indicării prenumelor și a numelor de familie în actele de stare civilă poate fi rezumată în mod succint după cum urmează [57]. Amintindu-se că este rezervată competența statelor membre în materie, se constituie un obstacol în calea libertății de circulație prevăzute la articolul 18 CE numai dacă se demonstrează existența unor inconveniente grave. Eventuala justificare a unui asemenea obstacol presupune, pe de o parte, existența unor motive legitime care privesc

55 — Preambulul convenției menționate enunță că aceasta are ca obiect „asigurarea indicării uniforme a numelor și a prenumelor în registrele de stare civilă".

56 — Hotărârea din 17 septembrie 2002, Baumbast și R (C-413/99, Rec., p. I-7091, punctul 94).

57 — Pentru mai multe detalii, a se vedea Concluziile avocatului general Sharpston prezentate în cauza Sayn-Wittgenstein, citate anterior (punctul 11 și urm., precum și jurisprudența citată).

considerații de ordine publică, iar nu simple facilități administrative și, pe de altă parte, mijloace proporționale cu obiectivul astfel urmărit [58].

90. În speță, în ceea ce privește situația doamnei Runevič-Vardyn referitoare la prenumele și numele de familie din certificatul de naștere, considerăm, ca majoritatea părților care au prezentat observații, că aceasta intră sub incidența dispozițiilor articolului 18 CE, întrucât persoana interesată a utilizat drepturile prevăzute de acest text, prin faptul că s-a stabilit și a lucrat în alte state membre decât cel din care este originară.

91. Doamna Runevič-Vardyn susține că ar rezulta în mod clar din Hotărârile citate anterior Garcia Avello, precum și Grunkin și Paul că reglementarea lituaniană aduce o atingere disproporționată libertății sale de circulație în calitate de cetățean al Uniunii. Aceasta invocă faptul că, prin transcrierea prenumelui și a numelui de familie de o altă origine decât cea lituaniană cu caractere lituaniene, ar fi creată o nouă identitate personală, ceea ce ar împiedica persoanele care locuiesc în alte țări ale Uniunii, cum este și cazul său, să poată fi identificate în funcție de prenumele și numele de familie autentice și ar determina confruntarea acestora cu dificultăți grave în viața privată și profesională.

58 — În mod similar, Curtea Europeană a Drepturilor Omului consideră că neplăcerile suferite din cauza reglementărilor referitoare la nume trebuie să fie de o anumită gravitate sau importanță pentru a se putea constitui o încălcare a respectării dreptului la viața privată (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Stjerna împotriva Finlandei, citată anterior, § 42).

92. Dimpotrivă, apreciem că, în ceea ce privește certificatul de naștere al doamnei Runevič-Vardyn, inconvenientele pe care aceasta le invocă nu sunt întemeiate, din moment ce prenumele și numele de fată i-au fost atribuite în statul membru în care este născută, nu s-au schimbat de la nașterea sa și figurează sub această formă precisă, printre altele, în pașaport. În plus, dispozițiile reglementării în cauză nu sunt mai puțin favorabile anumitor resortisanți naționali pentru simplul fapt că, ulterior, aceștia și-au exercitat libertatea de circulație și de ședere într-un alt stat membru.

93. În ceea ce privește situația domnului Wardyn referitoare la prenumele sale înscrise în certificatul de căsătorie, părțile care au prezentat observații consideră în unanimitate, cum este și cazul nostru, că articolul 18 CE este aplicabil.

94. Ne alăturăm punctului de vedere al Comisiei atunci când subliniază, referindu-se la Hotărârea Konstantinidis, citată anterior, că trebuie ca totul să fie pus în aplicare pentru a asigura ca prenumele și numele de familie ale tuturor cetățenilor Uniunii să fie bine stabilite și în mod durabil, astfel încât să le permită să își exercite fără impedimente drepturile inerente cetățeniei Uniunii.

95. Guvernul lituanian precizează că, în documente precum permise de ședere sau acte de stare civilă (acte de naștere, de căsătorie, certificate de deces) care sunt eliberate în Lituania resortisanților altor state membre,

prenumele și numele de familie ale acestora sunt înscrise prin folosirea literelor alfabetului latin și cu respectarea grafiei reținute în statul de origine, inclusiv literele „w", „x" și „q", inexistente în alfabetul lituanian, fără a utiliza, totuși, semnele diacritice.

96. Apreciem că o asemenea reglementare nu aduce decât parțial atingere dreptului domnului Wardyn de liberă circulație și ședere într-un alt stat membru. În viața cotidiană a schimburilor internaționale, semnele diacritice sunt omise adeseori, mai ales pentru că sistemele informatice permit numai folosirea alfabetului englez, astfel cum am menționat deja. Acest aspect se aplică nu numai biletelor de avion, dar adeseori și formularelor numerice sau cardurilor de credit. Pentru o persoană care nu stăpânește o limbă străină, semnificația semnelor diacritice este adeseori necunoscută, iar aceasta nici nu le remarcă. În opinia noastră, este puțin probabil – și vorbim în această situație pe baza unei experiențe personale – ca omiterea semnelor diacritice să poată determina prin ea însăși obligația de a justifica motivele pentru care o persoană are o identitate dublă. Prin urmare, considerăm că posibilitatea unui inconvenient real și grav care ar rezulta dintr-o asemenea omisiune este exclusă.

97. În schimb, apreciem că refuzul de a utiliza, în actele de stare civilă privind resortisanții altor state membre, a literelor alfabetului latin care nu există în alfabetul național ar putea cauza un inconvenient suficient de grav pentru aceștia din urmă pentru a-i descuraja să își folosească libertatea de circulație. Totuși, nu aceasta pare a fi situația în Lituania, întrucât, potrivit informațiilor oferite de guvernul lituanian, numele de familie ale resortisanților celorlalte state membre pot fi transcrise cu astfel de litere, cum este și cazul în speță, deoarece numele de familie al domnului Wardyn a fost scris cu „W" în certificatul de căsătorie lituanian.

98. În ceea ce privește situația doamnei Runevič-Vardyn referitoare la numele de soție care figurează în certificatul de căsătorie, articolul 18 CE este aplicabil în opinia noastră și poate interzice o reglementare precum cea în discuție în acțiunea principală, astfel cum consideră, de asemenea, majoritatea părților care au prezentat observații.

99. Guvernul polonez subliniază că modificarea transcrierii unui prenume sau a unui nume de familie ar aduce atingere în mod grav drepturilor persoanelor ale căror prenume sau nume sunt modificate. Actele de stare civilă și documentele ar fi utilizate nu numai pe teritoriul statului care le-a modificat potrivit normelor limbii sale, ci și pe teritoriul tuturor celorlalte state membre ale Uniunii și în afara Uniunii. Guvernul polonez apreciază că cetățeanul unui alt stat membru care nu

cunoaște nici literele unei limbi, nici normele de citire a acestora ar putea să nu fie în măsură să constate dacă două nume care figurează pe două documente distincte constituie în realitate unul și același nume. Totuși, astfel cum am indicat deja, considerăm nu este posibil pentru Curte să se întemeieze pe premisa conform căreia legătura de familie existentă între soți ar fi fie prezumată, fie exclusă pentru simplul fapt că au nume de familie identice sau diferite.

100. Pentru a justifica un asemenea inconvenient, guvernul lituanian invocă interesele și tradițiile limbii lituaniene. Este adevărat că protecția limbii naționale poate constitui o considerație obiectivă de interes general în sensul dreptului Uniunii. Totuși, astfel cum a subliniat avocatul general Jacobs referindu-se la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului [59], marja largă de apreciere de care dispun statele membre în domeniul grafiei prenumelor și a numelor de familie nu poate să aibă ca efect limitarea în mod disproporționat a dreptului cetățenilor Uniunii de liberă circulație și ședere în toate statele membre. Astfel, aceștia, indiferent de statul membru din care provin, nu trebuie să fie lezați doar pentru faptul că au utilizat acest drept [60]. În speță, doamna Runevič-Vardyn este privată de dreptul, recunoscut celorlalți resortisanți lituanieni, de a purta numele soțului său într-o formă fidelă grafiei de origine, pentru faptul că s-a căsătorit cu un resortisant al unui alt stat membru pe care l-a întâlnit datorită exercitării dreptului său de liberă circulație.

101. În opinia noastră, dispozițiile lituaniene nu constituie mijlocul adecvat și necesar pentru atingerea obiectivului de protecție a limbii naționale. Pot fi avute în vedere alte soluții mai puțin restrictive în privința drepturilor persoanei interesate. Astfel, este suficient să se constate că legislația lituaniană acceptă deja ca litere care nu există în limba națională să fie folosite în actele de stare civilă referitoare la un resortisant al unui alt stat membru, precum domnul Wardyn, pentru a deduce de aici că protecția acestei limbi nu ar fi pusă grav în pericol de folosirea literei „W” și în menționarea numelui purtat de soția acestuia.

59 — Punctul 66 și urm. din Concluziile avocatului general Jacobs prezentate în cauza în care a fost pronunțată Hotărârea Garcia Avello, citată anterior.

60 — Hotărârea din 11 iulie 2002, D'Hoop (C-224/98, Rec., p. I-6191, punctele 28-31): „În măsura în care unui cetățean al Uniunii trebuie să i se recunoască în toate statele membre același tratament juridic precum cel care este acordat resortisanților acestor state membre care se află în aceeași situație, ar fi incompatibil cu dreptul de liberă circulație ca acestuia să îi poată fi aplicat, în statul membru al cărui resortisant este, un tratament mai puțin favorabil decât cel de care ar beneficia dacă nu ar fi exercitat facilitățile acordate de tratat în materie de circulație. Astfel, aceste facilități nu ar putea produce efecte depline dacă un resortisant al unui stat membru ar putea fi descurajat să le exercite, ca urmare a obstacolelor create, la întoarcerea în țara de origine, printr-o reglementare prin care se penalizează faptul că le-a exercitat”.

V — Concluzie

102. Având în vedere considerațiile de mai sus, propunem Curții să răspundă după cum urmează la întrebările preliminare formulate de Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas:

„Articolul 2 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică, trebuie să fie interpretat în sensul că nu este aplicabil unor dispoziții naționale precum cele în discuție în acțiunea principală.

În contextul acțiunii principale, articolul 12 primul paragraf CE, care interzice exercitarea unei discriminări pe motiv de cetățenie sau naționalitate, trebuie interpretat în sensul că nu interzice unui stat membru să prevadă în legislație că prenumele sau numele de familie al unuia dintre resortisanții săi pot fi înscrise în actele de stare civilă numai prin folosirea caracterelor limbii naționale și fără utilizarea semnelor diacritice, a ligaturilor sau a altor modificări grafice aduse literelor alfabetului latin care se folosesc în alte limbi. În schimb, articolul menționat interzice urmarea unei astfel de practici în privința unui resortisant al unui alt stat membru.

În contextul acțiunii principale, articolul 18 alineatul (1) CE, care prevede că orice cetățean al Uniunii are dreptul de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, trebuie interpretat în sensul că interzice unui stat membru să prevadă în legislație că prenumele sau numele de familie al unui resortisant al unui alt stat membru sau că numele de soț/de soție pe care a ales să îl poarte unul dintre resortisanții săi căsătoriți cu un resortisant al unui alt stat membru poate fi înscris în actele de stare civilă numai prin folosirea caracterelor limbii naționale. În schimb, articolul menționat nu impune ca un stat membru să utilizeze semnele diacritice, ligaturile sau alte modificări grafice aduse literelor alfabetului latin care se folosesc în alte limbi."